

הישיבה המאה ארבעים ואחת (קמ"א)

ביום רביעי, ב' בתמוז התשל"ט (27 ביוני 1979), בשעה שלוש אחה"צ בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים האדונים א' אבן-שושן, ש' אברמסון, ע' איתן, ש' אירמאי, י' בלאו, ז' בן-חיים, מ"ה בן-שמאי, ע"צ מלמד, ש' מלצר, גב"ע צרפתי, י' שבטיאל, מ' שלי. החברים היועצים האדונים ש' ברוידא, ד' ברמאיר, ג' גולדנברג, מ' מיזלש, י' מנצור, י' שלו. עובדי האקדמיה הגב' ש' בהט והאדונים נ' אפרתי, מ' מדן וא' בנדויד. אורחים: משפחת קלעי, פרופ' לסלאו.

התנצלו: האדונים א"ש רוזנטל, ח' איזק, מ' ולנשטיין, ח' רבין.

- סדר היום:**
- א. דברים לזכר חנוך קלעי ז"ל
 - ב. ברכות והודעות
 - ג. אישור זיכרון הדברים של ישיבה קל"ט
 - ד. מונחי הדמוגרפיה: "קצבאי", "רנטאי", גמלאי"
 - ה. שמות התנועות
 - ו. מלים בשימוש כללי: "קונצפציה"; "אספקט"; "סוף שבוע"; "סופרמארקט", "מינימארקט", "היפרמארקט"; "פיקניק"

א.

הא' בן-חיים (י"ו ר'): אנו מתכנסים היום לישיבת המליאה של האקדמיה ללשון העברית, ראשונה מאז הלך מעמנו בי"ח בניסן חברנו הדגול חנוך קלעי זיכרונו לברכה. (הנוכחים מכבדים בקימה את זכרו של חנוך קלעי ז"ל) חברנו קלעי נבחר לאקדמיה בסיוון התשל"ד לאות הערכה להשכלתו הרחבה בספרות העברית לסגנונותיה ולדורותיה ומתוך הוקרה לפועלו בספרות ובלשון העברית בתרגומו המשובחים ובמלאכת העריכה, שהקנתה לספרים שערכם רמת סגנון מעולה. משעה שנבחר לאקדמיה התקשר לעבודותיה בכל לבו ובכל יכולתו, והוא פעל - כדרכו בנועם ובטוב טעם - בייחוד כנציגנו במליאת רשות השידור, שהטילה עליו את תפקיד יושב ראש הוועדה לענייני הלשון.

חבריו וידידיו באקדמיה יזכרו את חנוך קלעי ימים רבים.

חבר האקדמיה הא' בן-שמאי, שפעל שנים רבות במחיצת חברנו המנוח, יאמר דברים לזכר האיש חנוך קלעי ופועלו, ולאחר הפסקה של דקות מספר נמשיך בעבודתנו הרגילה.

הא' בן-שמאי נושא דברים לזכר המנוח חנוך קלעי ז"ל:

'...דבריהם הן הן זכרונן'

אדוני, נשיא האקדמיה ללשון העברית, חברים יקרים, המשפחה האבלה, אורחים וידידים מכובדים, מורי ורבותי,

בלב שבור ובנפש שחוחה ליוונו בחוה"מ של פסח שעבר את אחינו חנוך קלעי ז"ל לבית עולמו. גדול היה הצער על האבדה, שאבדה לנו ולכל בית ישראל בפטירתו של האיש; לא תם האבל שבלב, ודומה שלא במהרה יסוף מלבם של אלו, שהכירו והוקירו את האיש ואת מעלתו, שהיא נחלתם של אנשי המעשה והרוח מדור דור, שרישומם היה ניכר בדרור ונתמעט בדור הזה. אבל אפשר שלא נצא ריקים מנחמה פורתא, אם נתייחד שעה אחת עם דמותו של המנוח ועם דרך הרוח והמעשה, שציווה לנו במותו. שהרי מגזע אנשי הרוח ואנשי המעשה היה האיש, שכורכים זה בזה והיו לאחד בידם. ואני זכיתי וישבתי עמו בכפיפה אחת במשך שש עשרה שנותיו האחרונות. ואם תרצו הרי ציור הכפיפה פשוטו כמשמעו, - שנינו יושבים מקובצים בחדר אחד בתוקף גזרה שעלינו, כפופים על מלאכה אחת שלפנינו, אחת במינה מצד חפץ עניינה הגלוי וסמוך לעין, שהיא הבאת ספר עברי פלוני לבית הדפוס (זה העניין וזה החפץ עם כל צמצום הדעה והמחשבה שבמעשה הזה). אבל בידוע, ששניים העושים במלאכה אחת, לא אחת היא דרכה בגופה של עשייה ולא אחד הוא אופיו של סוף המעשה, היוצא מתחת ידו של איש ואיש. לפיכך כל סימני אחדותה של מלאכה שמן העין ולחוץ אינם ערובה נאמנה לאחדותה של משמעות פנימית שבמהותו של המעשה. אבל ברבות הימים ובארוך שיחו ושיגו של המגע החי איש באיש ונפש בנפש, קמה ונתייצבה ברוחי מידה של תודעה המברירה באחדותה של מלאכה זו מצד מלאכות שבה, של שליחות לדור שבה, שהיא תקנת הלשון העברית כפי עומקה של משמעות שנועדה לספר העברי המקורי והמתורגם לדור הזה. כזה היה הסיוע הרוחני, שנאצל מרוחו של האיש לגיבושה של דעה הברורה את אחדות המלאכה שלפנינו, אחדות המשמעות שבה כפי מידה רחבה ובחינה כוללת יותר, מצד חלקה של מלאכה זו בבניינה של כל תרבות אומה ולשון כחטיבה אחת, שיסודה אחדות מהותן של השתיים הללו, ועל אחת כמה וכמה חלקה וידה בדרכה של תחיית אומה זו ולשונה, שבפרקה אנו עומדים בדורות האחרונים; תחיית האומה ולשונה על האהבה העזה את מורשתה העתיקה והעשירה ואדיר הפצה של אהבה זו לשמור ולפתח את ערכי רוחה של מורשה זו, שהוא הוא הרצון המפעם במלחמת תקומתה לעת כזאת; להקימה ולהחיותה בקרב עולם העמים החדשים, בלב חברה ותרבות דינאמית מאוד, שיסודה חרושת כלים וארגון אדם אוניברסאליים ותקיפים מאוד, משוכללים ומתוחכמים למופת ולמורא מאוד, ועם זה רחוקים בתכלית מערכי היסוד, המשותפים למורשת תרבותה של אומה ולשון זו ולרוח תחייתה, שקם בה בדורותיה בזמן הזה. כזוהי הבעיה וכזוהי המטח המיוחד במינו שבין תחיית ישראל השלמה של אומה ולשון ובין עולם העמים מסביב, שאינו עניין אצל ישראל בקרב העמים אלא אצל ישראל בפני העמים; ובמשמעו של דבר שלא תופרד בשום פנים תחיית האומה באמת ובתמים מתחיית לשונה וערכי רוח מסוימים, שהם גופי עצמותה וחיותה. אין טעם לאז בלא זו, ואין מנוס מגזרת ההתמודדות עם עולם הגויים מסביב על דרך הקיום ועל מרחב המחיה בחומר וברוח, שאומה זו ולשונה זכאית ליטול בזמן הזה. כזוהי הבעיה וכזה החלק, שמלאכה זו קרואה לתרום לפתרונה באומה זו מבית. בפינה זו מצאתי את האיש, שהלך מאתנו, כאן נמצאנו זה לזה על סף זקנותו. כאן ראיתי במסיבת מלאכתו שכדרכו ונתתי את דעתי להקשיב להגיגי מחשבתו, שהייתה עליי כמכוונת תמיד כנגד מחוז החפץ והיעד הזה, בין בשיחתו בין בשתיקתו, כדרכו של איש המעלה, שאליה רמזתי עתה זה ובה דבקה נפש האיש. מהווייתה חצב את המידה הראויה לו לנהוג בה בעצמו ובמלאכתו, שקיומה בגופו עיצב את סגנון חייו בזקנותו, ולא ביישה זקנותו את צעירותו.

שהרי אף-על-פי שמנעוריו אוהב שירה היה לפי דרכו, וכל מראות היופי ונעימות הנצח, הצפונים בתרבות לשונה של אומה זו לדורותיה משכו את לבו כדרך איש הרוח, לא נשא הצעיר את עיניו לכתרם ולא שלח ידו לעט סופרים, לא שם עצמו לא סופר ולא משורר, לא

שופט ולא חוקר; אלא כידוע, שבצעירותו קם כמו שצררה אותו רוח תחייתה של אומה זו ולשונה וגוזרת עליו במפגיע את דרך המעשה החותך, וכך נחלץ למערכות האומה במלחמתה לשחרור גופה פשוטו כמשמעו. במערכות המחתרת לתקומת האומה הכיר את מקומו בתחילת דרכו, שם קנה לו את עולמו לראשונה. ולא כאן המקום ולא אני הקרוא להעריך את דרכו בפינה זו; חבריו למערכה יעשוהו כראוי לו במקומו ובזמנו. אבל אחת נפשו של אדם בהילוכה בעולם, ואפילו מרובים ועמוקים חילוקיה בקרבה פנימה ושינויי מקריה במראות ימיה, אי אתה משסעה לשתיים לרצונך. אף אנו דברים שראינו לומר בו והם מכוונים ונופלים למנהגו של האיש בפרקו הראשון, אי אתה חוזר ומבטל את סברם בפרקו האחרון. גם כאן לא פסק מלהיות איש המערכה וחייל נאמן ונבון לפקודתו, שהיא פקודת האומה והלשון. ואם עמד שם ועשה את חובתו לאומה בעולם, באהבה וברצון, כיוון שעבר זמנה של מלאכה זו ובטל תפקידה עם קום המדינה, מיד פנה למערכתה של לשונה, כמי שמגיע זמנו לשרתה לה לזו כיד האמונה והבינה הטובה עליו, לשרתה לה לזו בנפש כשם ששירת לפני האומה בעולם; כביכול כמי שמקיים בגופו את דרך האמונה והבינה באחדות מהותה של אומה ולשון שלא תופרד ולא תופר. ואי אתה אומר, שאין דמיון של מידה שורשית אחת בדרך העבודה שעבד את האומה בעולם בפרקו הראשון ובאחרת שעשה בה בנפש בפרקו האחרון; אף זו כבוד והדר ממנה לאיש המעשה, שרוח של בינה נוססת בו וחגורו של חייל נאמן ונבון עדין. לא איש דברים היה חנוך קלעי ואף לא איש כתבים גם בפרקו השני; לא שם עצמו נואם ולא סופר, לא מחבר ולא משורר, לא הוגה דעה ולא חוקר דבר שהיה ומתנבא דבר שעתיד להיות; אבל במקום ענוותנותו של איש הרוח שם אתה מוצא את גדולתו של איש המעשה והרוח במלאכתו ובמלאכותו, שם מקום מעלתו וסגולתו. בעל חוש היה ובעל כוח המבחין בדרכי היצירה הרוחנית הלשונית ובגווני ערכיה, רואה ומכיר את דרך הסגנון והביטוי, ההולם את איש המעשה והרוח כמותו בבואו לעבוד את עבודתו ולשרת את לשון אומתו בנפש כדרך שעשה לה לעצמה בעולם, – בדור הזה. ומה הייתה דרך זו? הווה אומר, זו החייאתה פשוטה כמשמעה, היות עם חי בפני כל העמים החיים אתה בזמן הזה, הכל כפי מה שמקובל עליהם לעצמם ונחשב כיסוד של קיום בשלום ובכבוד במשפחה בקרב העמים; והם הם גופי סימניה וקנייניה הלאומיים שבעולם ובעין, כגון אדמת מולדת, שכל האומה כולה או רובה ועיקרה יושבת עליה לבטח, שהיא ביתה, עלתה בידה מידה של ממשלה ריבונית במשפט ובצדקה ובידה כל הכלים והדרכים הדרושים לשם שמירת השלום והמשפט גלוי לכל העמים, המודים לה לאומה זו מה שהם תובעים ונוטלים לעצמם איש איש בארצו ובמדינתו כפי אורחו וטעמו. והלא זו הייתה כל עצמה של המלאכה במערכתה של האומה לשחרורה בעולם העמים. זו החייאתה להיות בת חורין כאחד מהם בעדתם. ומה החייאת האומה, שבמערכתה עמד האיש בראשונה, כך היא אף החייאת לשונה שלאחריה כמותה. וכך אי אתה אומר, שכולו דרך מקרה גמור היא, שנקלע האיש לפינה זו ונעשה לאחד מתורגמן מצוין בשער התרבות העברית לדורו. ואיני אומר מתרגם אלא מתורגמן, שכן יש להגיד ולפרש, שלפי מסיבות הדור הזה ולפי מעמדה של הלשון העברית גם ערכת כתבים, המתפרסמים לשימוש הרבים, בין מקור בין תרגום, גם ערכתם ושיפור סגנונם חילם וברכתם לתקנת לשונה של האומה כראוי לה בזמן הזה אינם נופלים מחילו וברכתו של תרגום ממש. ובידוע כמה נשתבחו סופרים ומשוררים גדולים שבכל אומה ולשון בכתרה של אומנות התרגום המעולה, כלומר: בקניין המיוחד במינו, שבו אומה קונה לה יצירות מצוינות של שירה והגות מיד חברתה בחילוף לבוש הלשון אגב שימור סגולתה וגבורתה של היצירה והמאור שבה, שהיא בבחינת שבירת החבית ושמירת יינה. וכל שמרובה כוחו של חילוף כזה בגילוי יכולתה של לשון האומה לעמוד בכבוד במעשה הקניין הזה, לעמוד בהתמודדותה על קניין כזה בכלי הציור והבימוי ובדרכי הרוח והמחשבה שבידה, לכבוש בהם גושי תכנים ומערכי צורות שבמקור, הרי ברור וגלוי הדבר עד למאוד, מה רב חלקה של לשון האומה לכשעצמה כהווייתה היא בניצחון זה, שאינו ניצחון של יחיד, של כישרון האיש, במידה שאתה מודד ערך כזה ליצירה המקורית;

אלא הלשון הלאומית היא שקמה ביד האיש והעידה על עצמה, שכוחה אתה לגלות פנים בחומר הנתון לפניו על-פי דרכה ואופיה היא כדרך שעשו היוצרים הגדולים הללו מעולם בכל אומה ולשון, בכלים שנתנה בשעתה ביד איש ואיש לשון אומתו.

לפיכך אי אתה אומר, שעמידת האיש חנוך קלעי בזקנתו בשער התרבות העברית כמתורגמן של ערכי יופי והגות מלשונות העולם לדור הזה אינה בגדר עמידה במערכה אף היא; במערכתה של התמודדות האומה הקמה לתחייה על החייאת לשונה פשוטה כמשמעה אף היא, על כיבוש מקומה וזכות קיומה וביטוייה כסגולתה היא במשפחת האומות והלשונות כדרכיהן ובסגולותיהן הן. לפיכך אי אתה אומר, שמבחינת איש הרוח והמעשה כסגולתו נשתנתה שינוי של מהות משמעותה של המערכה, שבה עמד האיש בזקנתו, לשם תקנת הלשון, ממשמעותה של המערכה הראשונה, שבה עמד בצעירותו, לשם תקומת האומה; שכן אחת הייתה חטיבתה של אומה זו ולשונה לפני איש הרוח והמעשה כחנוך קלעי; אין טעם לאז בלא אז ואין מנוס לא לזו ולא לזו מגזרת ההתמודדות עם עולם האומות והלשונות על חירותה בזמן הזה. אין אומה ולשון קמה לתחייה שכערכה וכבודה בפני אומות ולשונות החיות של משפחת העמים בזמן הזה אלא במידה, שהיא מוכיחה את חילה וחיותה, את הכשר בינתה ואת הכשר עשייתה בדעת בפועל את מעלתם ומהותם של ערכי הרוח, השולטים בעולם האומות והלשונות הללו, בכיבושם של הערכים הללו ובקניין שהיא עושה בהם בכליה היא, שכן אז הכשרה שהיא מכשירה את עצמה לתחיית אמתה, לחיי יצירה שכדרכה היא בעולמם של הערכים הללו, המפרנסים את היותה ואת תפארתה של כל אומה ולשון בעולם ובנפש וטובה מהם לכל העדה והמשפחה כולה. ובידוע, שאין טוב להוכחה ולהכשרה אז כדרך התרגום, ואין מוכיחה ומכשירה בכל אומה ולשון לעת כזאת כבניה בניה, אלו המתורגמים המבינים שבה, העומדים בשער תרבותה כחלוצי תחיית לשונה במפנה הזמנים.

וכמדומני, שדיים ברמזי דברים אלו בשביל לעמוד על המידה הנכונה שברציפות המערכות, שבהן עמד חנוך קלעי איש המעשה ואיש הרוח בצעירותו ובזקנתו לשם תחיית האומה ולשונה, בשלומתה, כאחדות מהותה. שהרי מעתה אינו קשה לראות ולידע, שאז המידה הכוללת והרחבה, העולה הישר מרציפות המשמעות העוברת כחוט השני בפרקי חייו של האיש וחוזרת ומאירה את דרכו במלאכתו גם כיחידה בפרטותה; והיא היא הקושרת לראשו את כתר החייל הנאמן והנבון בכל עת, הדבק בתפקידו בבינה, שהוא בן לו לעומקו במעלת איש המעשה שרוח בו, רוח של בינה משולשת: האחת, באחדות האומה והלשון במלחמתה לחירותה השלמה בארץ; השנית, באחדות הרוח והמעשה הזה בכל מקום ובכל שעה, בכל פינה ובכל מלאכה שהאיש נקרא לכאורה ללחום את מלחמתה של אז או של אז בלבד, שאינו שוכח את אז מפני אז ומצרף תמיד אז לזו במזג הנכון כפי המעשה שבא לידו וכפי הרוח ששרתה עליו לרגל המלאכה שלפניו; והשלישית, בינה בדרך המלאכה שלפניו, במימוש התפקיד במידה של מתינות, השומרת למלאכה סבר וסיכוי למימוש מרובה של המטרה המיוחלת, שנתגדרה לנו כאן בפניה או כהרחבת אחיזתה ושליטתה של הלשון העברית בכליה היא בעולם ערכיו של רוח האדם בדור הזה; דבר שלא יצויר בלא הוא עם חי וכן חורין הראוי ליטול שם זה בזמן הזה ובדור הזה בארץ. ואכן, רצוננו לשער בסקירה אחת את קומת דמותו של איש הבינות שאמרנו - אין לנו אלא לילך אצל גופה של מלאכת המתורגמן שאחז בה בזקנתו, שבמערכתה חזר וקנה את עולמו קניין שני לאחר שקנהו קניין ראשון במערכות מלחמתה של האומה לחירותה. זה שורש דבר, הניכר מתוך גופי המעשים, שאחז בהם כאן, ניכר מדרך הסגנון שבחר לו ומתוך זיקתו לערכי הלשון, שעלו במסורת תרבותה של אומה זו ושימשו בה כלי שמירתם של ערכי רוחה. אבל קודם לכול ניכרת סגולתו של איש הרוח והמעשה מתוך חומר המלאכה, שעשה בה האיש, שמרובות פניה ויד לה גם בכתובה היפה הפרוזה והשקולה, גם בסיפור וגם בשיר, וגם בכתובה המחקרית המקצועית, וכן בכתובתה של הגות פילוסופית מופשטת; וזה החל בתרגומו של הסיפור "זורבה היווני" לסופר היווני בן זמננו ניקוס קאזאנצאקי (פטרס פסילורטי) -

סיפור שבאמת כולו הגות והסתכלות עיונית והתחבטות הנפש והרוח בבעית קיומו של האדם בארץ, החל בתרגום של סיפור זה ושל סיפורי ההווי היהודי שעבר מן העולם ליחיאל הופר וכלה בתרגום "פני אדם" (בחינות באנתרופולוגיה פילוסופית) למרטין בובר; או החל בעריכת תרגומו של סיפור המופת "המאורסים" לאלסנדרו מזוני וכלה בסגנונם של תרגום "ביקורת התבונה המעשית" ותרגום "ביקורת כוח השיפוט" לעמנואל קאנט, - וכן בסגנונם של תרגומים מסיפורי-המופת של הספרות האנגלית ושל מאות ערכים (מקוריים ומתורגמים) של האנציקלופדיה המקראית. מניתי ושיירתי, - דילגתי על תרגומי בשירה, שעיקרה משירת אידיש של הדורות האחרונים. ודומה, שעיסוק זה כצד של עיקר משמעות יצוק בו מבחינת איש המעשה המשרת לפני האומה ולשונה, שכן הרי זה בדומה לעיסוקו בפרוזה של יחיאל הופר, חסד של אמת שהוא עושה עם האומה ולשונה באיסוף אבדתה לביתו על מנת להשיבה לבעליה; להשיב את פזורי הרוח היהודי בשדות הנכר והלעז לאוצר לשונה של האומה. ומצד אחר הרי ניסיונו האחרון בתרגום פרק בשירת ריינר מריה רילקה כנימה חדשה של התעוררות נפש האיש עולה בו; כמשימה חדשה שאיש המעשה מטיל על איש הרוח לצאת ולתור ערכי שירה חדשים שבעולם, הראויים לכך שייאספו לאוצר תרבות האומה הקמה לתחייה בזמן הזה. ויש בגופה של מלאכה זו סימני היכר, האופייניים לדרכו של האיש גם בפינותיו האחרות כמתורגמן, אלא שלא בכל מקום נוחים הם לעין להכירם כמו כאן, לא בתרגומי פרוזה ואף לא בתרגומי שירת אידיש, שבעיקרה עממית היא כרקע ההווי והלשון, שמהם חיותה, ולפיכך תביעתה בעסקי סגנון אינה מרובה משל תביעתה של מלאכה זו בכתיבה פשוטה; מה שאין כן אותו הפרק משירת רילקה, התווה על רזי עולמה של נפש האדם ומדבר בלשון המשל והסמל, האגדה והמיתוס. והרי גם זה ברור וודאי עלינו; איש הרוח והמעשה, שבינה יתירה, כפולה ומכופלת נוהגת בהגותו ובעשייתו (כאמור) והיא אמו יולדתו של החייל הנאמן, הנבון והמתון, - כיוון שבא לעמוד במערכתה של מלאכה זו, בסגנונו ייבחן אופיה של מידה זו. ואכן כמדומני, שלא יפגל מתכונה של עיקר, הקבועה בסגנון זה מי שיתארהו במשל, המשמש בפי מחברו של "זרבה היווני" לתאר בו את נופו של האי כרתים, שבו נולד האיש ושאליו חזר לאחר ימים, טלטולים וגלגולים הרבה, לאחר שהיה לאיש הוגה וסופר לעמו; והוא אומר: 'דומה היה עליי נוף כרתים זה כפרוזה טובה, סדורה כהלכתה, פיכחנית ללא קישוטי-יתר, נמרצת ועצורה. נוף זה ביטא את כל הנדרש לביטוי בתכלית החיסכון. לא היה כאן שמץ של פחזות או מלאכותיות. הוא אמר מה שהיה לו לומר בקפדנות גברית. אף-על-פי-כן יכולת להבחין בין התווים החמורים רגישות ורוך בלתי צפויים. בסתר הגיאות והחגווים בישמו את האויר עצי התפוז והלימון, מרחבי הים עלתה שירה גדולה'.

עכ"ל של ניקוס קאזאנצאקי בתרגומו של המנוח (עמ' 35). וכזאת הייתה גם דרכו של האיש בסגנון שבמלאכת המתורגמות, שראה לאחוז ולעשות בה כפי מידה הנאה לחייל נאמן, נבון ומתון, - נאמן לבינה המעשית הכוללת, אם ניתנה רשות לומר כך, שיסודה ואב ערכה היא האמונה בנצח ההווי האומית, המתממשת בעולם באחדותה השלמה של אומה ולשון לגילויי פניה מדור דור ומתלבשת בדורנו בעמידה על נפשה ובמלחמתה לחירותה בקיום של כבוד בקרב העמים החיים אתנו בזמן הזה; ונאמן לדרך מחשבתה של הבינה המעשית הפרטית, הרואה את מימושה של אחדות זו והחיותה בדור הזה בהתמודדות הלשון על קניין ערכי הרוח של עולם העמים החיים בדרכי התרגום, בדרכי ביטויים בפינו בכלים שנתקדשו ומלאו מרוח הסגולה של ההווי האומית מאז היותה ודבקו בה דבקות של מהות באורך השימוש ושוב אין להפריד בין הדבקים; ונאמן לבינה המעשית הייחודית שבמלאכה זו, שהיא דרך הסגנון, שאי אתה מפריד בשום פנים בינו ובין מזג של שכל, רגש וטעם, שאהבה נפשו של איש ואיש, העושה בגופה של מלאכה זו, - ששורש דבר הוא באופיו של האיש ובסגנונו, כלומר, בדרכי ביטוי ובצירופי המראות והקולות לגווניהם, שבהם הוא נותן לדורו מה שניתן לו ליתן ושעליו ליתנו לו, שעושהו נושא ונותן, מקבל ומוסר, - שהיא דרך השליח לדבר. וזוהי מידה של מתינות, שראיתי להוסיף על הנאמנות

ועל הנכונות. לפיכך טבועה מתינות סגנונו ופשטות מזגו בחותמה של מידת שמרנות, של שימוש הנאות בדרכי ביטוי, הניזונים ממסורת מקורותיה של לשון האומה לדורותיה, מהווייתה של לשון זו שנתמעטה ביצירותיה מדור דור, - זה נופה, שהוא הפרוזה הטובה שלה, נוף בראשיתה המתחדש על כל דור ודור כנוף ימו של האי כרתים על הבן שחזר אליו. ממין זה הוא סגנונו של האיש במלאכתו, ומכאן מידה של חיבה לצורות קדומות, שרישומן ניכר במסורת הלשון לדורותיה, שהן בגדר מליצות ישנות, שכבודן במקומן באוצר הדברים שהיו ועברו, אבל אינן מתיישבות בשום פנים עם מזג הפשטות שבכתבת הפרוזה הטובה, ומי שעושה כך אינו משרת את עניין החייאתה של לשון אומתו בדור הזה, אלא חוטא בפניית הלב, - ולא איש כמנוח יעשה זאת. אבל הוא לא מנע את עצמו מצורות לשון ארכאיות בשירה, במקום שלפי דעתו צורכו של העניין מתיישב עמה; וזה לא בתרגום שירת אידיש, מן הטעם האמור, אבל בתרגום שירתו של רילקה, שאין העניין שולל כלל והן נוחות להילוך משקלה של שירה זו, שדורשת הרבה הטעמה והנגנה מלעילית, וכזהי למשל הצורה "אין-קצה" (תחת אין קץ), או "אלימו" (במקום אליהם), וכדומה. חבריו לא כולם הייתה דעתם נוחה מחידוש שימושו של דבר זה בשירה, - ודומה לא ירדו לסוף דעתו בעסקי סגנון, שאינה לא שמרנות ולא פשטנות לשמה, אלא מידה של מתינות והבנה בטעם המזג המיושב על העניין כדיוקו ועל בינת המלאכה בעסקי אומה ולשון ועל אהבתה בנפש כאחד. ועל חילוקה של דעה זו היה מצר הרבה כפי ששמעתי מתוך שיחו של האיש לתומו; ולא מפני שחס על כבודו, אלא מפני טעות בעיקר דבר שראה כאן, מחרדה לליקוי דרכה של אומנות זו בקיום תפקידה כפי המוטל עליה בתחיית האומה ולשונה, בקניינם של ערכי יופי שבשירה בכליה של עצמה כראוי לה לשם הרחבת עצמותה, בחיזוק כח קניינה בפניה זו מצד שלמות הצורה וחירות הילוכה.

מוריי ורבותיי,

השתדלתי להעלות לפניכם מקצת דמות האיש, שהלך מאתנו; לקרוע אשנב מעט להצצה צנועה למקום צמיחת שורשי פועלו בחייו הסמויים מן העין ושרויים בסתרה של נפש האיש פנימה; השתדלתי לעשות כך על פי רושמו של פועלו שבעין, שהניח אחריו לכולנו, ועל-פי רושמו של המגע החי והארוך, שהיה בינינו במשך שנות חייו האחרונות בעסקי המלאכה האחת. איני יודע עד מה עלתה בידי המחשבה, שעלתה בלבי; אבל בכל מידה שעלתה כמדומני שדייה להכניס ולהעיר בלבנו דעה של גודל האבדה, שאבדה לנו במותו של האיש, שנתמעט בני סגולתו בדור הזה, וחבל על דאבדין ולא משתכחין; שלא שווא האבל שעטפה הנפש במותו; אבל גם לא לשווא תהא הנחמה, שעתידה לצמוח לנו מדעה זו, שהיא גם דעת הצוואה האמיתית, שציווה לנו האיש כמותו, חיי אמת בצל אל חי וקיים, - זו חיותה של אמונה בנצח ישראל שלא ישקר ולא יינחם, כפי שביטא את תוכה של אמונה זו בחווית-נצח שעמנו השופט הגדול והנביא הראשון שקם בישראל לאחר משה; או (בנוסח פשוט יותר) האחרון שבנביאי הכתב שאמר 'אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם' (מלאכי ג,ו), גם ההתמודדות על החייאתה של אומה ולשון זו בדור הזה, - כזה טיבו של הערך הקיים וכזה הפן, שהדור הזה מגלה בו לעצמו ולעולם וחי בו, שכן אין כל ערך הקיים, שאיש וגוי דבק וחי בו ומקיימו בגופו אלא אמונה בחויה שממין זה, ואין המידה והמעשה, המכוונים את אורח חייו של הדבק באמונתו לקיימה בגופו כמצוותה עליו אלא מה שמכונה בפיו בשם צדק וצדיק, הוא הוא החי באמונתו ובו אמונתו עולה ומאירה בפנים של חיות, של נפש ורוח, רצון ודעה. כזהי דרך האמונה והצדקה, שציווה לנו האיש במותו, לחיות בה חיי טעם ומשמעות, שהם הם חיי צדיקים מעולם.

רבותינו הראשונים אמרו 'אין עושין נפשות לצדיקים, דבריהם הן הן זכרון' (ירושלמי שקלים ב,ה), כלומר: אין מעמידים להם מצבות הדורות בשביל לשמור את זכר שמם ושבחם בפי הבריות; דבריהם הם עצמם השומרים את שמם ואת יקדם. מסתבר, שמאמר זה אין בינו ובין פתגם החכמה השגור כפי רבים 'זכר צדיק לברכה' (משלי י, ז) אלא שינוי סגנון, זה סלסולו של זה כדרך כתוב שבתורה ועיטופו במדרש ההלכה והאגדה. זה מפרש לזה ואומר: מי שהוא עצמו נתן דברים לדורו, שמציבים לו שם וזכר בפי הדורות הבאים אחריו, שהללו הוגים בהם ברצון ובאהבה וטובתם עליהם, הוא הצדיק; זה סימנו של הצדיק, שזכרו לברכה לבאים אחריו, בין שהם נהנים ממש מדברים שפעל בדורו לדורו, מה שהגה ואמר ועשה לדורו, בין שהללו מורים להם את דרך המחשבה והמעשה, שילכו בה, משמשים להם דוגמה לדרך הישרה, שבה ידבקו ויאשרו בארץ. לא מת להם האיש, אלא חי הוא בקרבם כאחד מהם; צדקה שעשה עם דורו עומדת להם כביום עשייתה, וכל המתאבלים על הליכתו מעיניהם בזאת ינוחמו. גם אחינו חנוך קלעי צדקה שעשה בדורו עם מערכת אומתו ולשונה לחירותה, ברכתה ופעולתה לא במהרה תמוש מדורותינו; ותהא זו נחמת אמת לכולנו לעת תעטוף נפש איש אבלות על הליכתו מעיניו!

ב.

הא' בן-חיים מקבל בברכה את פני האורח הפרופ' זאב לסלאו מאוניברסיטת קאליפורניה; פרופסור לסלאו הוא מומחה גדול, ששמו הולך לפניו, בחקר הלשונות השמיות הדרומיות, כלומר בייחוד הלשונות החבשיות על ניביהן המרובים. לקצתם חיבר ספרי דקדוק ומילונים והעלה את צליליהם ראשונה על הכתב בטקסטים פונטיים. מילון גדול, שהוא עסוק בו עתה, משווה 15 ניבים, וכרך אחד מיועד במילון זה לאוצר המלים השמי בניבים אלה.

ג.

זיכרון הדברים של ישיבה קליט אושר.

ד.

הגב' בהט: מילון מונחי הדמוגרפיה אושר למעשה במליאה. לא נותרו אלא דברים אחדים לבירור, אחר שערער הא' אירמאי עליהם. אנו מביאים לפני המליאה את השאלה: האם יש להמיר את המונח "בעל רנטה", כפי שהוצע במונחי הדמוגרפיה, במונח בן מלה אחת, "רנטאי"? ואם אמנם נחליט ש"רנטאי" טוב מ"בעל רנטה", האם לא מן הראוי לשנות גם את "בעל קצבה" ואת "בעל גמלה", ל"קצבאי" ו"גמלאי"? לפנינו שלוש דרכים: (א) להמיר את השמות "בעל קצבה", "בעל רנטה" ו"בעל גמלה" ב"קצבאי", "רנטאי" ו"גמלאי"; (ב) להוסיף שמות אלו בצד השמות שכבר הסכמנו עליהם ולומר: בעל קצבה, קצבאי; בעל גמלה, גמלאי; בעל רנטה, רנטאי; (ג) לדחות את ההצעה החדשה של "רנטאי", "גמלאי", "קצבאי".

הא' שלי: אומר תחילה משהו בעניין ה"רנטה" ו"בעל הרנטה". לפני 15-20 שנה נקבע בספר החוקים של ישראל במקום "רנטה" - מְלוּג. איני צריך לומר לכם מה זה "מלוג" ומניין זה בא. אדם יונק מן הרנטה כל ימיו; חשבנו אפוא, כי מְלוּג הוא המלה המתאימה ל"רנטה". בספר החוקים נתקבל מְלוּג. מדוע זה לא ידוע? כנראה, משום לא נתפרסם. זה נעלם מעינינו.

ובנוגע ל"בעלי" - גם "בעל קצבה" נולד באותה שנה. כאשר כתבנו את חוק הביטוח הלאומי, כתבו "בעל קצבה", כדי להבדיל בינו לבין "בר קצבה". "בעל קצבה" - אדם שכבר זכה בקצבה ונהנה ממנה; "בר קצבה" - אדם שיש לו זכות לקצבה, שהוא ראוי לקבל קצבה, יש לו כל הזכויות. במשך השנים נראה גם לי, שבציבור לא הכול יודעים להבחין בין "בעל" לבין "בר". כדאי הוא שנאמר גם את הביטוי **קצבאי, גמלאי**. אני חושב, שמשרד המשפטים והרשות המחוקקת ישימו לב להצעה זו שלנו.

הא' מייזלש: דעתי היא, שאין שאלה זו מעניינה של האקדמיה. אלה הן מלים, שכל כותב משלשל מתוך שרוולו אגב כתיבה. אין צורך באישור סמכותי מטעם האקדמיה למלים אלה. מלים כאלה נולדות כל רגע אגב כתיבה. זה עניין של סגנון, ולא של דקדוק.

הא' בן-חיים: כלומר, לדעתך, שהעיקר הוא המונח "קצבה", וכל השאר אינו משנה. כיצד ייקרא האיש המקבל את הקצבה, אין זה עניין לדיון האקדמיה. רק המונחים חשובים.

הא' מירסקי: בתוך הרשימה של השמות שמציעים לצורך עניין זה, כתוב גם "רנטאי". זה דבר, שאין הדעת סובלתו: מלה לועזית בנטייה עברית. יש בזה השכנת הלעז בעברית, עירוב מין בשאינו מינו, טמא וטהור יחדיו. מכאן אני למד, שיש למציעים נטייה לחידוש, ואין דעתם נוחה משמות פשוטים. שאלתי: כלום כעור הוא "בעל קצבה"? אני מתנגד לחידושי לשון במקום הדבר שניתן לאמרו כפשוטו בשתי מלים: "זכאי לקצבה". האם צריך שם-תואר מיוחד לאדם שיצביעו עליו ויאמרו: זהו "קצבאי" או "רנטאי"? דיו אם יאמרו: פלוני זכאי לקצבה. מה צורך ממשי יש בכינוי? אם נידרש לרצונות כאלה, שבכל דבר שאדם זכאי לו ייקבע לו על פי זה שם ומשקל, אין לדבר שיעור. אשר למלים ולשמות, אם "בעל קצבה", או "זכאי לקצבה" - דברים אלה מסורים ללשון כל אדם. יכול אדם שיאמר: "ראוי לקצבה". או: "יש לו זכות לקצבה", וכל כיוצא בזה.

הא' בן-חיים: העניין כך הוא: לא פנה מישהו וביקש שם, אלא אנו מכינים מילון למונחי הדמוגרפיה, והצרכנים, אלה שהכינו את המילון יחד עם אנשי האקדמיה, היו להם מונחים. בוועדה נחלקו הדעות. כאשר הדעות חלוקות בוועדה, מביאים את המונחים למליאה להכרעה, והמלה צריכה לבוא במילון בצורה זו או בצורה זו. הבררה אינה קשה בעיניי, אפשר לאשר את שתי המלים. אי אפשר להסיר את העניין מסדר היום. זהו מילון שאנו עומדים לפרסמו.

הא' איתן: אני בעד "בעל קצבה", "בעל רנטה" ומסכים עם הא' מירסקי. החידוש "רנטאי" יש לו, לפי דעתי, מקום במובן שונה קצת. בלעזים נקראת "רנטה" כל הכנסה מפרות של רכוש, של השקעות, ולא רק תשלום שאדם מקבל ממוסד. יש מלה צרפתית rentier (וכן באנגלית - בגרמנית Rentner) - אדם שאין לו הכנסה מעבודה, אלא מפרות של השקעה). את החידוש "רנטאי" אני רואה כהולם עניין זה. מי שמקבל רנטה ממוסד ייקרא "מקבל רנטה", ואילו את "רנטאי" נוציא מכאן ונשמור אותו להוראה הכללית שאמרת.

הא' אירמאי: יש באמתחתי רשימה של למעלה ממאה מלים הנגמרות "-אי", שאושרו על ידי ועד הלשון ועל ידי האקדמיה, מהן עשרות מלים שהוסיפו בהן את "-אי" למלה זרה: הנדסאי, טניסאי, בסונאי. לכן אין כאן פריצת-דרך, כי אם המשך הדרך שנהגנו בה, כי כנראה לא נמצאה דרך אחרת. אילו היה צורך לכתוב מאמר או להכין נאום, הייתי מסכים, שאפשר לומר כך או אחרת, ואין זה קובע. אבל מדובר במונחים, שיהיה צורך להשתמש

בהם במפקד האוכלוסייה, לתת כותרת לקאטגוריות שונות, שיופיעו בטבלאות ובסטטיסטיקה. ייתכן אפילו שנצטרך להכניס מונחים אלה לחוק. אם הדבר כך, הרי שאי אפשר לתת לכל פקיד או לכל מחוקק, שישתמש במונח הנראה לו באותו רגע, כי אז לא יהיה חוק אחד ולא תהיה סטטיסטיקה מובנת אחת, והדבר לא ייתכן בתחום הסטטיסטי והמדעי. גם אם יש שורש, שכל אחד יוכל לגזור ממנו מלים, עלינו ליעד מלה אחת למושג, ותפקידה של האקדמיה הוא לקבוע הלכה בעניינים אלה.

אני סבור, ששתי הצורות כשרות. אי אפשר לומר, שהמלה "בעל" אינה טובה. בעניינים מסוימים יהיה אפשר להשתמש בשתי הצורות להבחנות דקות. הא' איתן נתן דוגמה: מי שמקבל רנטה קבועה יהי "בעל רנטה", אבל מי שחי מפרות של השקעות או רכוש יהיה "רנטאי".

אם מציעים שהמונח "מלוג" יבוא במקום "רנטה", הרי לפי הדרכים המקובלות באקדמיה צריך להחזיר את העניין לוועדה, שתדון אם לומר רנטה או מלוג. ואין זה שייך לשאלת ההחלטה בדבר הצורות.

הא' אבן-שושן: הדברים שהשמיע הא' מירסקי משכנעים הן בצורתם והן בתוכנם. ואף על פי כן אין ללכת נגד הרוחות המנשבות בחיינו.

כבר הביעו חברים את דעתם על המונח "בעל קצבה". לומר על פנסיונר, שהוא "בעל קצבה", עם כל טעם הלוואי הגלותי שיש לשם הזה - איני סבור כי זה נעים ביותר... "קצבאי" נוח יותר. המלה "קצבאי", מבחינת מקבל הקצבה, סימפאיתית יותר מ"בעל קצבה".

אשר למונח "מלוג" - בתודעה של דובר עברית, שאינו יודע את המקורות, "מלוג" ו"גמלה" הן היינו הך (הא' שלי: יש גם "מלגה"). ומאחר שהמלה "רנטה" אינה שכיחה כל כך בחיינו, אני מציע לקיים את "רנטה", ואילו את "מלוג" אולי ניחד לעניין אחר.

הא' צרפתי: עדיין לא החלטנו על ההצעה של "מלוג". אם נקבל "מלוג", אז במקום "רנטאי" יהיה "מלוגאי".

הא' בן-חיים: הא' אבן-שושן אומר, שהמלה אינה יפה. כל מלה, ותהא היפה ביותר, שתיחד לפנסיונר, כעבור שלוש שנים לא תהיה יפה.

הא' איתן: מה שאמרת על rentier מתאשר במילון אוקספורד.

הא' בן-חיים: הוועדה הציעה: בעל רנטה, בעל גמלה. יש הצעה להוסיף: גמלאי, רנטאי.

הגב' בחס: או למחוק את הקודם.

הא' בן-חיים: הצעה אחת להוסיף, והצעה שנייה למחוק ולהחליף. יכול להיות, שהוועדה למונחי דמוגרפיה לא ידעה על מלוג. אם לא ידעה, לא רצוי שנצביע על "מלוג" ו"רנטה", אלא נחזיר זאת לוועדה בצירוף הודעה שבחוק משמש המונח "מלוג".

הא' בלאו: הצבעתנו תחייב לגבי "בעל" מה שייקבע.

הא' בן-חיים: במלים רבות יש סופית "-אי". אילו לא היה במקורות "גילאי" (במובן של בני דור אחד), היינו אומרים, שאסור לומר "גילאים", אלא צריך לומר "בני גיל".

הא' מירסקי: היום "גילאים" הם בני כמה שנים, לא "בני דור".

הא' בן-חיים: זוהי אותה בעיה של "בעל חוב". במשך הדורות התהפכו היוצרות במושג הזה. אין יודעים מי חייב למי. ב"בעל קצבה" אין בעיה. אין שום מניעה לקבל את הצעת הוועדה "בעל קצבה", "בעל גמלה". מי שיאמר "גמלאי" לא חטא.

הא' אירמאי: ועד המינוח הציע, שתדון המליאה בשתי מלים.

הא' ברוידא: זה מקובל בעיתונות.

הא' מלצר: דומני, ש"גמלאי" הוא מונח. "בעל גמלה" הוא הסבר, וזהו שימוש חופשי.

הא' אירמאי: הצעתי היא, שתחילה נצביע מי בעד שני מונחים. אם הרוב יהיה בעד, סיימנו את הפרשה; אם הרוב יהיה נגד - נצביע על המונח האחד ועל המונח השני.

ה צ ב ע ה

- 11 - בעד ההצעה שיהיו שני מונחים
- 6 - נגדה

ההצעה שיהיו שני מונחים נתקבלה.

הא' שלי: בכך אישרנו בהצבעה שאפשר להשתמש גם ב"בעל גמלה" וגם ב"גמלאי".

הא' בן-חיים: מכללא, ולא במפורש.

הא' מירסקי: אני מתנגד שנצביע בעד שני המונחים גם יחד. זה בא לשדל לקבל מה שאיננו רוצים. אני דורש לבל תהיה עקיפה.

הא' בלאו: אנו יכולים להצביע - מי בעד קצבה וקצבאי? שהרי המליאה החליטה שהיא נוטה לשני מונחים. צריך להצביע על שני מונחים.

הא' מלמד: מי בעד מונח אחד? על כך צריך להצביע.

הא' בן-חיים: הצבענו בעד שניים, מי בעד "בעל קצבה" ו"קצבאי".

הא' שלו: לא דרושה הצבעה נוספת.

הא' בן-חיים: מי בעד "בעל קצבה" ו"קצבאי", "בעל גמלה" ו"גמלאי"?

ה צ ב ע ה

- 19 - בעד ההצעה "בעל קצבה" ו"קצבאי", "בעל גמלה" ו"גמלאי"
- 4 - נגדה

ההצעה "בעל קצבה" ו"קצבאי", "בעל גמלה" ו"גמלאי", נתקבלה.

הא' בן־חיים: המלה "רנטה" חוזרת לדין בוועדה.

הא' בלאו: אם יחליטו על "רנטה", זה יהיה "בעל רנטה" וגם "רנטאי": אם יחליטו על "מלוג", זה יהיה "בעל מלוג" וגם "מלוגאי".

הא' בן־חיים: לא אוכל להבטיח זאת.

ה.

הא' בלאו: בישיבה האחרונה דננו בשמות התנועות. נסתמנו לגבי שמות התנועות שני כיוונים: לבחור בשמות של תנועות, כפי שמלמדים אותם בבתי־הספר. כידוע, בבתי־ספר מלמדים את התנועות לפי מה שהיה מקובל בחדרים ובבתי־ספר אשכנזיים בדורות האחרונים. זה נעשה לפי משחק ידוע, שכל שם של תנועה מורכב ממבטאה של התנועה הקצרה ושל התנועה המקבילה הארוכה. הכיוון האחר היה לנסות להחזיר את השמות האלה במידת האפשר לשמות הקדומים של התנועות ולבנות אותם לפי משקלים המקובלים בעברית. "קבוץ" – זהו משקל, שאין כמותו בעברית, ואין למלה מובן. הצורה הקדומה היא "קבוץ", וזה משקל מקובל.

התברר, שהמליאה נטתה יותר לדרך הראשונה מאשר לשנייה. הוועדה לשאלות דקדוק שימושיות נתבקשה לעבד דרך ביניים בין שתי הנטיות האלה. ועדת הדקדוק מציעה את ההצעה הבאה: בדרך כלל יש לקבל את ההצעה שהמליאה נטתה לקבל אותה, כלומר קמץ ולא קמץ, וכן פתח וכו'. אבל בשני שמות הציעה הוועדה, שלא להשתמש במלים שמשמשים בהן בבתי הספר: האחד הוא ה"קבוץ". השם קבוץ הוא תרגומה של המונח הערבי צ'מה – לקבץ, קיבוץ שפתיים; הוא נשתנה ל"קבוץ" בגלל המשחק שהזכרתי, כאילו כל שם של תנועה חייב להתחיל בתנועה הקצרה וחייב להסתיים בתנועה הארוכה המקבילה. על כן מציעה הוועדה שלא לקבל את השם "קבוץ", אלא במקום זה להשתמש בשם הקדום: קבוץ. וכן נראה לוועדה, שאין להשתמש במלה סגול, שאם נשתמש בכך, נצטרך לתת דגש באות גימ"ל, ונקבל משקל שאין דוגמתו, אלא יש להשתמש בצורה העתיקה סגול. במבטא אין למעשה הבדל גדול בין שתי הצורות. הצעת הוועדה אומרת, כי בשישה שמות – קמץ, פתח, חולם, חיריק, צירי, שורוק יש להשתמש במונחים אלה המקובלים בבתי־הספר. לגבי שני שמות – קבוץ וסגול – הוועדה מציעה להשתמש במונחים שונים מאלה המקובלים בבתי־הספר, כי השיבוש בשמות אלה בולט כל כך לעין, שלא נראה לוועדה שיש לקבל אותם.

הא' מיזלש: ומהו המשקל של "צירי" או "צירה"? הרי אלה הם בכלל בגדר שמות־עצם פרטיים, ולא להא להם משקלים מסוימים.

הא' בן־חיים: תמיד כתבו צירי באות יו"ד. קבעו את השם לפי התפקיד, אחר כך עשו את המשחק של תנועות גדולות וקטנות. "סגול" הוא אֶשכול בארמית. השאלה היא: אם מקפידים על משקל, למה "צירי"? בשם־עצם פרטי אין משקלים.

הא' צרפתי: ומה משקלו של "חיריק"?

הא' גולדברג: שאלה דומה עלולה להתעורר, אם נתחיל לבדוק את שמות האותיות. שמות האותיות ותולדותיהם אף מסובכים יותר, כי למלים אלה אין מובן. יש להן מקור היסטורי. אבל אין גם מלים "צירי, חיריק, סגול" בלשון העברית. אין אלה מלים עבריות שתאמנה למערכת השמות בעברית. השאלה, אם אנו באים להוציא את המנהג הקיים, האם יש לנו טענות כבדות משקל על הנזק שבו, האם זהו דבר שכדאי לעשות? בציבור המלים האלה מקובלות אך ורק לשמות של סימני ניקוד. לכן הצעתי להביא בחשבון שיש שמות לסימני התנועות כפי שיש שמות לאותיות. אלה ואלה אינם מתאימים לשום מערכת משקלים, ואין זה מן התבונה להיטפל אליהם, קל וחומר אל חלק מהם.

הא' אברמסון: אתה מציע לאשר את תוצאות ההצבעה הניסיונית, המראות שדעת הציבור כאן היא להשאיר את השמות המקובלים.

הא' בן-חיים: השאלה של שמות האותיות נפתרה על ידי אלה שקדמו לנו. יש לנו שמות אותיות. אין לנו תשובה לשאלה מה תהיינה הצורות. אתה מלמד בבית-ספר. איך יהיה הריבוי - "שני סגולים", "שני חיריקים"? מהו הריבוי של "צירי", לכך דרוש פתרון.

הא' שלו: אני חושב שבכל ניסיון לעשות מהפך - וזה יהיה מהפך גדול בכל מה שמקובל בציבור - אי אפשר שלא להביא בחשבון את כדאיות המלחמה ואת סיכוייה. עם כל הטעמים ששמענו, שההצעות האלה הן יותר נכונות, אין לכך שום טעם מבחינת הסיכוי לשנות את מה שמקובל ומושרש. אין גם שום סיבה לעשות זאת, מה גם שמרבית השמות המקובלים יישארו בעינם גם לפי ההצעה. על מה נופלת הגזרה? על קבוץ וסגול. המלה קבוץ היא נפוצה לעניין אחר. הלוואי וידע הדור הצעיר בבתי-הספר, אימתי משתמשים בקמץ, בפתח, בחולם או בקבוץ; הלוואי ונשיג את המטרה הזו. עניין הריבוי זה דבר שלא פתרנו. אינני יודע, איך אומרים "שני צירי". כמעט שלא עלה בדעתי לקרוא בשם הזה. זה חסר שחר, לדעתי.

הא' מנצור: אני מקבל בברכה את ההצעה להשאיר את השמות כפי שהם מקובלים. המלה קבוץ עמוסה מדי, ואין להוסיף אותה גם כאן. איני רואה בעיה במלה סגול. אל ניתפס לכך. מוטב שנעסוק בדברים חשובים.

הא' צרפתי: אנו יודעים, ששמות סימני הניקוד הנהוגים היום בספרי הדקדוק נקבעו לפי השקפה דקדוקית שאין אנו שותפים לה. אלה הדבקים בהם עושים זאת משום גרסה דינקותא. אולם, האם דבר זה אמור גם לגבי חברנו מנצור? (הא' בן-חיים: הוא למד בארץ.) למי שאינו רגיל לשמות אלו, אינם נשמעים סבירים: קבוץ הוא מפלצתי ממש. לכן אני תומך בזה, שנקבל לכל הפחות את הפשרה המוצעת לגבי שני השמות קיבוץ וסגול.

הא' שבטיאל: אין לראות בכך "מהפך", שכן, ניקודם והגייתם של כל שמות התנועות, לפי הצעותיהם של חברי המליאה, קרובים הם למסורת הדורות שבפי רבות מן העדות. וההצעות באות לשנות במקצת ממסורת זו.

ההצעות לשנות את ניקודן של התנועות "קבוץ", "צירי" ו"חיריק" מתקבלות על הדעת, לפי שאין משקלים בלשון העברית לשקול בהם שמות תנועות אלו לפי ניקודם המקובל, ויש למצוא להם ניקוד שיהא לפי משקל מן המשקלים.

לעניין ניקוד "פתח" - במטותא מן המליאה לשוב ולדון, אם יש מקום לדגשות התי"ו, שלפענ"ד אין בו צורך כלל, שבין כך ובין כך לא יקפידו רוב הדוברים על כפילת התי"ו, כדרך שאין מקפידים על כפילת עיצור מן העיצורים בצורות רבות, שהדגש שבהן מחייב כפילתו של העיצור בפי הדוברים. כנגד זה, המקפידים על כפילת עיצור דגוש

יקפידו על כפילת הת' שב"פתח" שלא לצורך, והרי אין דגש בא אלא לצורך, אלא שאכמ"ל.
מציע אני: פְתַח (ב' קמצים).

הא' בן־חיים: פעם ראשונה עשינו הצבעה ניסיונית. אני מרגיש את הכאב הגדול ביותר.
אני חולק על ארבעה מונחים, שיש להם מסורת של אלף שנה ויותר, ואנו מתעלמים ממנה.
אולם מה שנעשה בדורות האחרונים גם הוא חשוב. ניטיב לעשות אם נתקן את שני
המונחים הקשים ביותר בעיניי, וכל שאר השמות יישארו לפי מה שהוצע, גם פתח.

הא' מלצר: אני מציע להצביע קודם כול, אם אנו רוצים בשינוי השמות המקובלים
היום, או איננו רוצים בשינוי.

הא' בן־חיים: אביא להצבעה את ההצעות של הוועדה.

ה צ ב ע ה

16 - בעד ההצעה קִמֶץ
נגדה לא הצביע איש

השם קִמֶץ נתקבל.

10 - בעד השם פְתַח
6 - נגדו

השם פְתַח נתקבל.

16 - בעד השם חוֹלֶם
נגדו לא הצביע איש

השם חוֹלֶם נתקבל.

15 - בעד השם חִירִיק
נגדו לא הצביע איש

השם חִירִיק נתקבל.

16 - בעד השם צִירִי
נגדו לא הצביע איש

השם צִירִי נתקבל.

15 - בעד השם שוּרוֹק
2 - נגדו

השם שוּרוֹק נתקבל.

10 - בעד השם קבוץ

9 - בעד השם קבוץ

השם קבוץ נתקבל.

9 - בעד השם סגול

10 - בעד השם סגול

השם סגול נתקבל.

1.

הא' איתן: קיבלתם רשימה של מלים בשימוש כללי, שדיברנו עליהן בוועד המינוח. אישרנו מלים אחדות באותה רשימה, והן נתפרסמו בזיכרון הדברים של מליאת האקדמיה. הגענו למלה "קונצפציה". מאחר שוועד המינוח לא קיבל את הצעות הוועדה - תְּשׁוּגָה, תְּהִיגִית - קיבלה הוועדה את הצעת ועד המינוח: תְּפִיסָה.

ה צ ב ע ה

בעד המלה תְּפִיסָה ל"קונצפציה" - 18

נגדה לא הצביע איש

המלה תְּפִיסָה נתקבלה.

הא' איתן: המונח הבא הוא אֶסְפֶּקט. הוועדה החליטה לפסול הֶבֶט ואמרה: **בחינה, פנים, צד**. ועד המינוח סבור, שיש מקום גם לשימוש "היבט" במובן "נקודת ראות". אספקט יש לו שני מובנים: (א) פְּנִים, צֶד של הדבר שמביטים בו, וכאן ודאי שמה שרואים לא טוב לקרוא "היבט"; (ב) ראייתו של האדם המביט בדבר - וכאן אפשר לומר "היבט". כך ועד המינוח גורס: **לדבר יש "פנים", "בחינות", "צדדים", "לרואה יש "היבט".** ויש עוד ספק, אם יש צורך במלה זו, הרי יש מלים אחרות: "נקודת מבט", "זווית ראייה", "נקודת ראות".

הא' **ברוידא**: עד כמה שידוע לי, "אספקט" אינו מקובל במובן של יחס האדם אל האובייקט, של המביט אל ה"מובט", אלא זהו אחד הצדדים או הפנים של הדבר או המעשה המדובר. לכן הניסוח בהצעת הוועדה מטעה, ואין לומר שיש "מקום גם לשימוש..." אין כאן תוספת לאותו משמע, אלא לפנינו משמע אחר. ההצעה תביא איפוא לבלבול גמור. התחילו להשתמש בעיתונות ב"היבט", ואולי צריך לעקור זאת. אבל ההצעה להשאיר "היבט" לפנינו יחסו של האדם אל הדבר שמביטים בו תרבה מהומה במקום להרבות דיוק.

הא' **מייזלש**: נוהג "היבט" דווקא במובן אובייקטיבי, כצד הנראה, ולא כצד הרואה. אי אפשר לעקור זאת. אני מציע "מובט", על משקל קבוצת שמות הקרובים לנידון: מושג, מונח, מוחש וכי'. ושם זה יוכל לכבוש את מקומו של "היבט" במובן המוטעה הנ"ל.

הא' גולדנברג: יש בעברית שימוש די מגוון, במונחים אחדים, אבל אף אחד מאלה איננו בדיוק "אספקט". לא צריכה להיות שאיפה ליצור תחליפים חד-ערכיים למלים לועזיות. כל המלים האלה הן בשימוש, ואף אחת מהן אינה צורמת את האוזן. על ההגדרות כדאי לוותר, ולא להיכנס לתרגום מלים שהן פרובלמטיות גם בלועזית וגם בעברית, ובעברית יש להן קונוטאציות שונות. אין מה לעשות. אין צורך בחיפוש מלה עברית ל"אספקט", כאשר יש לכך הרבה מלים עבריות המשרתות את הצורך להתבטא בעברית.

הא' אבן-שושן: אני מציע לשנות את סדר ההחלטה. המלה "היבט" היא התרגום האטימולוגי הקרוב ביותר ל"אספקט". ומאחר שיש ל"היבט" מהלכים רבים, והוא מלה שגורה בלשון, אני מציע לומר "היבט", ולתת בצדו את המלים: "פנים", "בחינות", "צדדים".

הא' מנצור: ל"אספקט" יש משמעויות שונות. אני מציע שלא לתת תחליף ל"אספקט". לכל היותר אפשר לדון על "היבט", אם הוא כשלעצמו מותר או אסור; או מהי משמעותה של מלה זו.

הא' ברוידא: צדק הא' גולדנברג, שהזהיר מפני תרגום מדויק של קונוטאציות, אבל בעניין "אספקט" יש להבין במה מדובר. אין צורך לערבב זאת במלים השייכות לראייה סתם, ואינו מכוונות לעניין. השאלה היא אם לאשר או לפסול "אספקט" במובן "צד" או "פן" או "בחינה" של בעיה או סוגיה, למשל; אין איש תובע מלה נוספת לנקודת ראות, לנקודת מבט, או לזווית ראייה. והרי לדבר עצמו או לבעיה עצמה אין נקודת מבט. (באנגלית יש מובן נוסף ל"אספקט", שאין משתמשים בו בעברית.) "היבט" יש לו צליל אקטיבי, ומעלה על הדעת את פעולת המביט, כאילו אמרת, שהעצם או הבעיה מביטים. אני מציע כי לפי שעה, עד שנמצא ברבות הימים מלה מתאימה יותר מ"היבט" ל"אספקט" במובן המסוים הנדרש, בל נא נערבב זאת עם "נקודת ראות".

הא' מירסקי: "אספקט" אינו מונח המיוחד למקצוע מסוים, אלא כל הבריות משתמשים בו בדיבורם, הוא שם הבא במילון כללי. כאן יש מקום להעיר על דבר אחד, שאין אנו צריכים להכשיר כל מה שמהלך ברחוב או לקבל מה שכבר הורגלו בו. הא' אבן-שושן הסביר זאת באר היטב. ההסבר שלו מקובל עליי. אבל מן הטעם שהוא מבקש לקיים את המלה, מטעם זה עצמו אני מבקש שלא נקבל אותה. במלה "אספקט" מתבטא דרך מחשבה של האנגלים. לנו יש דרך מחשבה משלנו. המלה "ראייה" בעניין זה אינו אלא משל ומליצה, ואין היא ממהות העניין. במילון של קויפמן מאנגלית לעברית, דרך משל, יש כמה וכמה שמות עבריים ל"אספקט".

השם "היבט" הוא תרגום מלת "אספקט" כצורתה, ואת הציור של המלה אנו מעבירים אלינו, ואין אנו צריכים להעביר אלינו את הציורים הלועזיים. גם "בחינה", גם "צדדים" – זה לא טוב? יכולים להיות יפים לעניין זה, ורק אעיר כי "פינה" בעברית יש לו הוראה של הסתכלות.

הא' אבן-שושן: נשאר "אספקט".

הא' ברוידא: גם "ראי" בא בחשבון.

הא' צרפתי: המלה "היבט" מציינת לכתחילה "כיצד אדם מסתכל על דבר מה" – בשימוש הרווח היום הוראתה "כיצד הדבר נראה". זהו מעבר מטונימי, הדומה למעבר של השם "עין" מן "אבר הראיה" אל "החלק הנראה" של דבר מה (עין הארץ), "גוון", "הדבר כמו שהוא נראה" (בעין). המעבר הוא אפוא לפי רוח הלשון, ומשום כך איני רואה כל סיבה

לפסול את "היבט" לפי השימוש המצוי.

הא' אירמאי: אין בעברית משקל, שיש לו משמעות אחת. "היטל" - זה מה שמוטל; "היגד" - הדבר המוגד. למעשה אין אסמכתא, שמשקל זה יש לו רק הוראה אקטיבית, כי יש מלים בעלות הוראה פסיבית. אם לא נקבל מלה זו, נאמר "נקודת ראות", וזה לא בדיוק "אספקט", אבל המונח קרוב אליו, והוא ביטוי מסורבל וארוך.

רצוי לומר לא' מירסקי, שלא תמיד רע לקבל רעיון המרחיב את תחומי משמעותו של המונח. אני נגד תרגום מאנגלית, אבל כאשר באנגלית מתפתחים בתחום המדעי או הפילוסופי מושגים חדשים וגישות חדשות, יש צורך לבטא אותם במלים חדשות. לא תמיד המלים הישנות מביעות זאת. בתקופת ההשכלה לא הספיקה לשון המקרא כדי לבטא מושגים.

אני סבור, שהפעם יש צורך במלה "היבט". איני מצטרף לנימוקים של הא' איתן, של"אספקט" בהוראה כללית אפשר לומר "נקודת ראות".

הא' שבטיאל: לעניין "היבט". ייראה לי, שאין לשון הבטה אלא ויזואלית, ואילו "אספקט" אין משמעותו כך.

לענ"ד, אין לך שורש העשוי למושג זה אלא בח"ן, ובמקום "היבט" - "הבחן" (וראה שימושי של שורש זה במילונים כגון: אבן שושן, גור וכדו').

הא' אבן-שושן: זהו מובן אחר לגמרי.

הא' איתן: דברים רבים שנאמרו פה כבר נאמרו בוועדה וגם בוועד המינוח. נכון הוא שלא היינו צריכים לשים בראש את המלה האנגלית. אבל התפתחות העניינים הייתה כך: המלה "היבט" הייתה מהלכת בשימוש, ושאלו את הוועדה: מה פירושה? - לא נשאלנו, אם מותר או נכון לומר "היבט", אלא מה פירושה. כל המלים האחרות כמו "פנים", "צדדים", אינן עומדות לדיון ולהחלטה, גם לא "נקודת ראות". השאלה היא: האם האקדמיה מאשרת את המלה "היבט"? ואם היא מאשרת אותה - באיזה מובן היא מאשרת אותה?

הא' בן-חיים: מה משמע vid ברוסית?

הא' אבן-שושן: הרוסים אומרים "אספקט".

הא' בן-חיים: ידוע, שהמלה "אספקט" יש לה שימושים סותרים. כמונח בדקדוק הסלאבי, היווני, השמי, משתמשים ב"אספקט", וזו אותה בעיה: האם זה סובייקטיבי או אובייקטיבי? ב"אספקט" משתמשים בשני המשמעים גם יחד - האובייקטיבי והסובייקטיבי. אם נשאיר את המלה, ישתמשו בה אנשים לסובייקטיבי ולאובייקטיבי, כי אין מקום להבחנה, גם לא בעברית. מעולם לא השתמשת ב"היבט". יש "בחינה", "פנים", הצריך ל"היבט" הוא מי שבא לתרגם מאנגלית. והשאלה היא, אם אסור לתרגם כך. אפשר לומר "נקודת מבט" כמקובל. השאלה היא, אם המליאה חייבת לפסוק, ש"היבט" אסור. אילו עשינו מילון, יכולנו להצביע על "בחינה", "צד", "פנים". אם משהו אומר "היבט", איני מבין, איך אפשר לפסול זאת. החלוקה או ההבחנה תהיה שגיאה. אם קיים הפועל "היבט", האם אפשר לאסור "היבט"? אני מציע, שלא נחליט על כך.

הא' ברוידא: אני מציע להסיר את המלה מסדר היום.

הא' שלי: כל השתדלות לצקת תוכן חדש למלה "היבט", שאינה מצויה במלים צד וצדדים, פן ופנים, בחינה ובחינות ונקודת ראות או מבט, שחינו אתן עד היום הזה - היא לשווא. גם עניין ההבדל שבין "שני אספקטים", של הדבר הניבט אלינו לבין זה של הדובר המביט אליו לא היה זקוק לשום חידוש. אנו עשויים להביט אל האבן שלפנינו מכל בחינה וצד שהם - היופי, הממד, הכובד וכ' - והאבן עשויה להיות ניבטת אלינו מכל אותן בחינות ופנים. בהתרחקות מעצמנו וברדיפה אחר הנכר נכספו אחרי מלה חדשה, יפה, ל"אספקט", וזרקו אל התקשורת הכתובה והדבורה את ה"היבט", ומיד היה, כנהוג, ללהיט ולסימן של קדמה לשונית.

הא' בן-חיים: ועד המינוח סובר, שיש מקום גם ל"היבט", שיש להוסיף "היבט" ולהגדיר את המובן, שהוא שונה מ"בחינה", מ"צד", מ"פנים". הצעה אחרת היא להוסיף "היבט" ללא כל הבחנה בינו לבין "פנים", "צדדים". הצעה שלישית היא שלא להכניס "היבט", כי זהו חידוש ללא צורך.

הא' מנצור: האם ההצעה השלישית פירושה, שאיננו דנים ב"אספקט"?

הא' בן-חיים: האקדמיה אינה מוסיפה את המלה "היבט".

הא' מנצור: אני מציע: המליאה אינה דנה ב"אספקט" ואינה מכריעה.

הא' בן-חיים: המליאה דנה ב"אספקט" במשך שעתיים.

הא' מנצור: אך אינה מחליטה.

הא' ברידא: אנו מצביעים על דבר מופרך מעיקרו! על הטענה כי "היבט" - שהתחיל מתפשט ועדיין אפשר לעצרו - אינו יפה לעניינו, אין אנו משיבים; תחת זאת אנו מצביעים על משמע של "היבט", שאינו נהוג ואינו נדרש, כלומר, אנו משיבים שלא ממין הטענה.

ה צ ב ע ה

- 2 - בעד ההצעה להוסיף "היבט" בהגדרה שונה, כהצעת הוועדה
- 10 - בעד ההצעה להוסיף "היבט" ללא שינוי בהגדרה
- 7 - בעד ההצעה למחוק את המלה "היבט" ולא לכלול אותה במונחים

ההצעה להוסיף "היבט" ללא שינוי בהגדרה נתקבלה.

הא' בן-חיים: רוב החברים שאינם מתנגדים להוספת המלה "היבט" אינם מסכימים לתת למונח מעמד מיוחד.

הא' אבן-שושן: מי שהצביעו בעד המלה, הניחו שהמלה "היבט" כשרה בלשון כמו מלים אחרות (הא' ברידא: אלא שאין לה משמעות).

הא' איתן: בזמן האחרון התחילו לכתוב "סופשבוע" - במלה אחת. השימוש הזה הובא לוועדה, והיא החליטה "סוף-שבוע" בשתי תיבות, ובריבוי "סופי-שבוע".

הא' בלאו: אם המקף הוא עניין של רשות ולא של חובה, אני מבקש שזה ייאמר במפורש: המקף רשות, ולא חובה.

הא' מלצר: "סופי שבוע" - זה כאילו שבוע אחד יש לו שני סופים. האם לא צריך לומר "סופי שבועות"?

הא' בן-חיים: האם אי אפשר לומר "בתי-ספר", "בתי-כנסת"? אם כדברך, יחשבו שזה סופי חג השבועות.

הא' מלצר: למה לא נעשה מלה אחת?

הא' איתן: שאלת המקף נדונה כמה פעמים. אשר למילוני האקדמיה וועד הלשון - אותו הצירוף בא במילון אחד במקף, ובמילון אחר בלי מקף. הוועדה למלים בשימוש כללי לא רצתה לקבוע כלל אחד ויחיד. צריך יהיה לדון בכל מקרה ומקרה. אני מבקש, שנחליט רק לגבי "סוף שבוע", אם תהיה במקף או לא.

הא' בן-חיים: היה דיון בוועדה לדקדוק על משמעותו של המקף, והנושא יובא למליאה. עדיין לא הובא למליאה, וזה לא יכול לחייב.

ה צ ב ע ה

- 15 - בעד ההצעה "סוף שבוע, סופי שבוע"
- 1 - בעד ההצעה "סופשבועים"
- 6 - בעד ההצעה "סופי שבועות"

הצורות "סוף שבוע", "סופי שבוע" נתקבלו.

הא' בלאו: למליאה היה רושם, כאילו מדובר בהצעה מנוגדת להצעה הקודמת. מדובר על תוספת, כשם שאומרים "בתי כנסת" וגם "בתי כנסיות".

הא' בן-חיים: הייתה הצעה "סופי שבועות" במקום "סופי שבוע", ולא כתוספת.

הא' ברוידא: אני מציע שיהיה מותר לומר גם "סופי שבוע" וגם "סופי שבועות".

הא' איתן: לשמות "סופרמארקט", "מינימארקט" ו"היפרמארקט" הציעה הוועדה: מִרְכּוֹל (חידושו של י' אבינרי ז"ל); מִרְכּוֹלִית; מִרְכּוֹל־עַל.

הא' מייזלש: "היפרמרקט" אני מציע "מרכולל" במקום "מרכול-על", שכמו הביטוי "מעצמות-על" נראה לי זר.

הא' מלצר: השמות נקבעו לפי רצון הבעלים. ויש הבדל בין פירמות שונות. נניח להם כמות שהם. השמות העבריים רק מבלבלים, ואין להם סיכוי רב.

הא' בן־חיים: יש שמות שונים כמו "שופרסל", "סופרשוק". ישבה ועדה וחשבה והציעה את השם "מרכול". יש דרך אחרת - שלא לתת שם עברי. אם אנו חושבים, שצריך לתת שם עברי, יש כמה הצעות. דעת הוועדה היא, שיש לתת שם עברי.

הא' ברוידא: אני מציע לאשר את ההצעה "מרכול", שהיא יפה לעצמה וגם כדי לחסום השתרשות של "שופרסל". אני מציע לקבל מרכול, ול"מינימרקט" - מרכולית. אפשר לוותר לפי שעה על חיפוש שם להיפרמארקט". אפשר לומר: מרכול גדול.

הא' בן־חיים: הא' מייזלש מציע "מרכול" לשם השלישי. יש הצעה שלא להזדקק לשם להיפרמארקט.

השמות מרכול ומרכולית נתקבלו.

הא' בן־חיים: אני מבין, שיש הסכמה להוציא את השם "מרכול-על".

הא' אירמאי: אפשר לומר, שלחברים לא ברור ההבדל שבין "היפרמארקט" ל"סופרמארקט", אבל אין לבטל את השאלה. אפשר לשאול, לשם מה זה דרוש; אבל אם אומרים שזה נחוץ, נצטרך לדון בשם הזה! אי אפשר לבטל את השאלה בהיעדרם של המומחים.

הא' איתן: ב"היפרמארקט" או ב"סופר-שוק" צרכנים קונים מצרכים בכמויות גדולות במחיר מוזל. בית-מסחר זה נמצא מחוץ לעיר ולא בשכונה כ"סופרמארקט".

הא' אירמאי: אני מבקש לדון בזה.

הא' בן־חיים: יש חנות רגילה, יש חנות סיטונית. יש מרכול. האם יש מרכול סיטונני?

הא' אירמאי: לדעתי ההסבר מוטעה. בחיפה נפתח "היפרמארקט". זו לא מכירה בסיטונות, אלא של כמויות גדולות.

הא' ברוידא: אני מציע "רב-מרכול"...

הא' אירמאי: לדעתי יש צורך במונח מיוחד. זה לא יכול להיות "מרכול" רגיל. צריך ליצור שם חדש.

הא' בן־חיים: איני יכול להסיר מסדר היום את ההצעה. החלטנו על שני מונחים: מרכול, מרכולית. לא החלטנו על מונח שלישי, כי יש מקום לברר אותו. היום לא נדון במונח ל"היפרמארקט".

הא' אבן־שושן: אם כך, אין לתת פרסום לשני המונחים שאישרנו. אולי נעשה הצבעה ניסיונית על המונח השלישי?

הא' בן־חיים: לא גמרנו את הדיון עליו.

הא' **מלצר**: התנגדתי לקרוא לבתי-המסחר האלה בשמות עבריים. אבל משקבענו שמות עבריים לשני בתי-המסחר האלה, אין סיבה להניח את השלישי בלי שם עברי. למה ייגרע חלקו?

הא' **בן-חיים**: אתה מציע "מרכול-על"? רציתי למנוע קבלת הצעה ללא בחינה. חשבתי, שלא רצוי להצביע על הצעות שלא היו בוועדה.

הא' **אירמאי**: אני תומך בהצעת היו"ר לדחות את ההצבעה לשיבה הבאה.

הא' **איתן**: היו ספקות לגבי ההצעה "מרכול-על". לכן אני מסכים להצעה לדחות את ההצבעה, היינו, לא להסיר מסדר היום, אלא לרשום בפרוטוקול את כל ההצעות.

הא' **בן-חיים**: שמענו בדיון את ההצעות הבאות למונח "היפרמאראקטי": מְרְכֹלֶל, רַב-מְרְכֹל, מְרְכֹלֶל. הצעת הוועדה - מְרְכֹלֶל-עַל.

הא' **איתן**: הוועדה מציעה שלא לתרגם את המלה "פיקניק" ולהשאיר בשימוש "פיקניק" בלעז.

הא' **בן-חיים**: יש במקורות שתי מלים: מלה אחת שמקורה פרסי - "טוזיג". הסופרים המודרנים היו משתמשים ב"טוזיג" או ב"סיבולת". השאלה היא, אם אנו רוצים להוסיף את המלים המקוריות, או שאנו אומרים: תבוא מלה חדשה.

הא' **שלו**: למלים אלה כנגד ה"פיקניק", החי וקיים במלוא כוחו, אין כל סיכוי הקל ביותר. נהיה רק לצחוק. לא נמצאה מלה חדשה גם ל"סאפארי". נניח לעניין.

הא' **בן-חיים**: אני מעמיד להצבעה את המלה "פיקניק".

הא' **מלמד**: גם "סיבולת".

הא' **מלצר**: האם אנו צריכים לאשר את המלה "פיקניק", ובלי אישור שלנו לא ישתמשו בה?

הא' **בן-חיים**: נשאלנו, ואנו חייבים להשיב. תשובתנו היא: האקדמיה מתירה להשתמש ב"פיקניק" על פי המלצת הוועדה. האקדמיה מתירה את המלה בלי להודיע את הנימוקים להחלטתה.

הא' **שלי**: למה צריך לתת היתר? האקדמיה אינה עוסקת בזה, לא דנה בזה.

הא' **איתן**: מנהל ההסברה מפרסם מודעות על פיקניקים ביום העצמאות. זהו משרד ממשלתי, החייב לנהוג לפי החלטות האקדמיה, והשאלה היא, אם האקדמיה מסכימה לפרסום מודעה על "פיקניק".

הא' **שלי**: יש מלים הרבה, המהלכות בציבור, שלא הובאו לפנינו. מדוע אנו צריכים להתיר או לאסור? איננו דנים ב"פיקניק" - כמו שלא דנו ב"קומז'ץ".

הא' בן־חיים: החברים מלאי טענות לאקדמיה שאינה מתערבת בחיים, אינה אומרת מה צריך לומר. וכשאנו נשאלים על "פיקניק", יש מציעים שלמעשה לא נתערב.

הא' מלצר: האם יש לאקדמיה כוח או רשות לאשר מלים לועזיות או לעקור מלים לועזיות? זה ייכנס למילון כמלה עברית? זוהי מלה לועזית, שמשמשים בה בלי אישור שלנו. לעת עתה אין לנו תחליף עברי למלה.

הא' בן־חיים: אם כן, אתה צריך למחוק הרבה מלים כלליות של האקדמיה. לא נכתוב "אקדמיה", משום שזוהי מלה כללית, לא נכתוב "אוניברסיטה" וכדומה במילון עברי!!

הא' אבן־שושן: אני מציע לנסח כך: כיוון שלא מצאה האקדמיה עד עכשיו תחליף עברי שיש לו סיכויים להתקבל בציבור מיד, הריהי מתירה לע"ע להשתמש במלה "פיקניק" במרכאות. (הגב' בהט: זה לא.)

הא' בן־חיים: אנו מפרסמים אחרי דיונים והצעות את ההחלטות וההגדרות של המלים, ולא טעמים. הבאנו את המלה "פיקניק" שאישרנו, לא אמרנו שאין מלים עבריות. יש במקורות "טוויג" ויש "סיבולת". לא מחקנו את המלים האחרות. נשאלנו, ואנו אומרים שאנו מתירים את השימוש ב"פיקניק", ב"סופרמארקט" הצענו שלא לקבל את המלה הלועזית.

השיבה המאה ארבעים ושתיים (קמ"ב)

ביום רביעי, ו' באלול התשל"ט (25 באוגוסט 1979), בשעה שלוש אחה"צ בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים האדונים א' אבן-שושן, ש' אברמסון, א"א אורבך, ש' אירמאי, ז' בן-חיים, א' הלקין, א' מירסקי, ע"צ מלמד, ש' מלצר, גב"ע צרפתי, א"ש רוזנטל, י' רצהבי, י' שבטיאל, מ' שלי.
המנהל האמרכלי הא' נ' אפרתי.

התנצלו: האדונים א' דותן, ש' הלקין, ש' מורג, ח' שירמן.

סדר היום: א. הודעות

- ב. בחירת חברים חדשים
- ג. בחירת חברים למנהלה
- ד. בחירת ועדים

א.

המליאה כיבדה בקימה את זכרו של חברה מ"ה בן-שמאי ז"ל שהלך לעולמו. דברי אזכרה ייאמרו בישיבת המליאה הראשונה שתתכנס בראשית שנת התש"ם.

ב.

יו"ר הוועדה לבחירת חברים חדשים, הא' ש' אברמסון, מסר דו"ח על ישיבת הוועדה והמלצותיה.

בבחירות שהתקיימו נבחרו לחברים מלאים האדונים ע' אורנן, א' ברוידא, ג' גולדנברג. בבחירות שהתקיימו נבחרו לחברים יועצים הגב' ש' הראבן והא' א' מגד.

ג.

למנהלה נבחר הא' מ"צ קדרי.

ד.

לוועדים נבחרו:

1. לוועד הדקדוק: האדונים י' בלאו (יו"ר), א' פורת, ג' גולדנברג, א' דותן, ש' מלצר.
2. לוועד המינוח: האדונים א' אבן-שושן, ע' איתן (יו"ר), ש' אירמאי, ח' שירמן, ח' רבין.
3. לוועד הפרסומים: האדונים א"א אורבך, ש' אברמסון, א' מירסקי (יו"ר), ח' שירמן.
4. מועצת מערכת המילון ההיסטורי - הוחלט לאשר את ההרכב הנוכחי של חברי המועצה: האדונים א"א אורבך, י' בלאו, ז' בן-חיים, ע"צ מלמד, ד' סדן, ח' רבין, א"ש רוזנטל, ח' שירמן.